

mr Младенка Ђуровић,

Средња туристичка школа, Београд

Милана Борковић,

мсп, Академија струковних студија Београд,

Одсек Висока туристичка школа

Теодора Тошић,

студент мастер академских студија, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Универзитет Привредне академије у Новом Саду

Александра Симић,

асистент, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Универзитет Привредне академије у Новом Саду

DOI: 10.5937/turpos0-41425

UDK: 338.48-44(470-22)

ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ У РУРАЛНОМ ТУРИЗМУ РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ

EXAMPLES OF GOOD PRACTICE IN RURAL TOURISM OF THE RUSSIAN FEDERATION

Анстракт: *Савремени трендови на туристичком тржишту, посебно у тренутку када је свет погођен епидемијом глобалних размера, условио је повратак природи, здравом начину живота, домаћим производима и потребом за психофизичким одмором. Све више туриста се одлучује за краћа путовања и боравак у руралним подручјима, далеко од гужве која је присутна у популарним туристичким дестинацијама. Руска Федерација је подручје са значајним ресурсима за развој руралног туризма. Данас велики број руских региона, ослањајући се на јединствену природу, богато културно и материјално наслеђе, традицију сеоског становништва, успешно реализује пројекте у области сеоског туризма. Такви региони укључују Калушку, Вологодску и Јарославску област, Републику Алтај, Бурјатију и Хакасију и многе друге. Према најновијим истраживањима, потенцијал сеоског туризма у Русији у наредних 10–15 година може се проценити на*

Abstract: *Modern trends in the tourism market, especially at a time when the world is affected by an epidemic of global proportions, has conditioned the return to nature, healthy lifestyles, domestic products and the need for psychophysical rest. More and more tourists are opting for shorter trips and stays in rural areas, away from the crowds that are present in popular tourist destinations. The Russian Federation is an area with significant resources for the development of rural tourism. Today, a number of Russian regions, relying on the unique nature, rich cultural and material heritage, traditions of the rural population are successfully implementing projects in the field of rural tourism. Such regions include the Kaluga, Vologda and Yaroslavl regions, the Altai Republic, Buryatia and Khakassia, and many others. According to the latest research, the potential of rural tourism in Russia in the next 10–15 years can be estimated at 50 billion rubles. The aim of this paper is to point out the pos-*

50 милијарди рубаља. Циљ овог рада је да се на овом примеру добре праксе укаже на могућности унапређења и развоја руралног туризма у региону.

Кључне речи: туризам, рурална подручја, добра пракса.

Увод

Савремени начин живота и глобализација у најширем смислу речи утичу на савременог туристу тако да изазивају потребу за бегом од униформности туристичке понуде у потрази за јединственим туристичким производом. Туризам представља једну од пет извозних категорија у 83% земаља света и главни извор зараде у готово 38% земаља. Због те чињенице туризам има једну од главних улога у привреди многих земаља, а истовремено је адекватан начин за решавање незапослености и борбе против сиромаштва у руралним подручјима.

Феномен туризма представља „људску активност, која обухвата људско понашање, употребу ресурса и интеракцију са другим људима, економијама и окружењима“ (Зечевић, 2002; Ћуровић, 2010). Исти аутор сматра да је туризам неопходно посматрати „као отворен систем, кога чини сет подсистема и њихова интеракција резултира социоекономским и природним односима и појавама“ (Зечевић, 2002; Ћуровић, 2010).

Рурални туризам је облик туризма који подразумева сложеност свих могућих активности и аспеката укупног производа туризма – рекреација у природи и сеоским пределима, боравак у сеоским домаћинствима, уживање у мирним и разноврсним крајолицима (Jafari, 2000). Подаци говоре да се на годишњем нивоу организује преко 1.500 различитих манифестација у Републици Србији и то најчешће у сесоким срединама. С тим у вези је важно нагласити да је искоришћеност капацитета изузетно ниска и износи око

sibilities of improving and developing rural tourism in the region based on this example of good practice.

Keywords: tourism, rural areas, good practice.

4%. Када је у питању *Стратегија развоја туризма Републике Србије* рурални туризам заузима значајно место јер постоје природни ресурси за његов развој, међутим тренутно достигнути ниво није довољно конкурентан (Радовић, Пејановић, Његован, 2012).

За рурални туризам се може рећи да је и стара и нова појава јер је интересовања за посету сеоским домаћинствима и рекреацијом постојала одавно. Природне лепоте земље употпуњене културом, традицијом, гастрономским фестивалима и музиком могу значајно да утичу на повећање интересовања потенцијалних туриста и на повећање прихода и стварање новог имица земље. Због тога је рурални туризам постао веома значајан као уникатна понуда у великом броју земаља. Развој руралног туризма не значи развој само тог вида туризма, него је његов утицај мултипликативан на рурална подручја у целини.

Истраживања су показала да 40% укупног европског туризма представљају поједини видови туризма који у исто време промовишу културно-историјско наслеђе, значајне локалитете и традицију доносиоци проходе малим предузећима. Културни туризам се не може посматрати без упознавања локалног становништва, гастрономије, обичаја, посете селима и упознавања локалне традиције. Другим речима, веома је важно истаћи да културне руте у Европи у 90% случајева пролазе кроз рурална подручја.

Најважнији део руралног туризма је агротуризам. То је онај део чији су носиоци мала породична пољопривредна

газдинства чија је понуда утемељена на традиционалном начину живота и рада. Кључни аспект развоја агротуризма је усмеравање туриста ка здравој средини и учествовању у свакодневним пословима сеоских домаћинстава. Хетерогеност туристичке тражње и интегрални развој пољопривреде уз импелментацију екоцентризма чини њихову повезаност веома сложеном (Вујовић, 2007).

„За потрошача у туризму производ представља скуп специфичности које потрошачу кроз задовољавање потреба, омогућавају стицање користи. Потрошач је дакле, кретаор структуре туристичког производа. Њему се мора прилагодити целокупна туристичка понуда. Сваки туриста као појединац захтева велики број различитих производа и услуга у различито време и различитог квалитета. Као последица тога, јављају се одређене специфичности производа посматраног са становишта потрошача, односно тражње, које су од посебног значаја за дефинисање туристичког садржаја. Значај овог аспекта дефинисања туристичког производа варира у зависности од врсте и карактеристика фактора који утичу на понашање потрошача у туризму“ (Тошић, 2013).

Савремени трендови на туристичком тржишту, посебно у тренутку када је свет погођен кризном ситуацијом глобалних размера, условио је повратак природи, здравом начину живота, домаћим производима и потребом за психофизичким одмором. Све више туриста се одлучује за краћа путовања и боравак у руралним подручјима, далеко од гужве која је присутна у популарним туристичким дестинацијама.

Осврт на концепт развоја руралног туризма у Руској Федерацији

Рурални туризам је вид туризма који обухвата сва дешавања и активности у сеоским срединама чинећи туристичку понуду тих подручја. Његов утицај је веома значајан када се говори о диверзи-

фикацији руралне економије и ублажавању разлика између урбаних и руралних средина. Повећање прихода и животног стандарда становника руралних подручја, директно утиче и на друштвене и културне промене (Матијашевић, 2016). Концепт развоја руралног туризма у Руској Федерацији односи се на садржај политике развоја који се темељи на претпоставци да развој овог специфичног облика туризма треба да задовољи данашње привредне, социјалне и еколошке потребе не угрожавајући могућност коришћења истих за будуће генерације. Разрађен је у складу са концепцијом дугорочног социјално-економског развоја Руске Федерације за период до 2030. године, а заснива се превасходно на подстицању развоја агротуризма. Под агротуризмом у овом концепту се подразумева делатност пољопривредних субјеката и других предузетника у вези са организацијом одмора у сеоском окружењу или у малим градовима укључујући услугу пријема, смештаја, исхране, организовања слободног времена и остале услуге у вези са коришћењем природних, културно-историјских и других ресурса који су типични за рурално подручје у њиховој непосредној близини.

Кључна предност развоја руралног туризма се, према овом концепту, огледа у томе што се, осим пружања стандардних услуга туристима, може очекивати и напредак у развоју руралних средина, као и побољшање социоекономског статуса сеоске средине како би њени становници радије изабрали останак у истој тој средини него одлазак у околне градове. Побољшање социоекономског аспекта живота у руралној средини може се најбоље сагледати кроз остваривање:

- пораста прихода и финансијске стабилности у области агробизниса на основу диверсификације извора прихода;
- подршке за очување традиционалних сеоских пејзажа, објеката културног наслеђа и начина живота на селу;

- квалитетнијих услова живота на селу;
- привлачнијих услова боравка на селу за младе туристе;
- услова за отварање нових радних места на селу.

Агротуризам је део руралног туризма који је препознат као перспективна грана привредног развоја Руске Федерације јер, иако не захтева значајна улагања буџетских средстава, доприноси остваривању бројних мултипликативних ефеката, уз посебно наглашен друштвено-социјални значај.

Годинама уназад све је више руралних региона у Русији који, ослањајући се на уникатне природне атракције, богато културно-материјално наслеђе, али и очувану изворну сеоску традицију, успешно реализују пројекте у области агротуризма. Најпознатији међу њима су Калужска, Вологодска и Јарославска област, Република Алтај, Бурјатија и Хакасија итд. У прилог подршци развоја овог селективног облика туризма, усвојени су и национални стандарди Руске Федерације препознати као „Сеоска одмаралишта“ и „Еколошки туризам“.

Ови стандарди укључују одржавање манифестација које поспешују развој ове гране туризма (међународни форуми о агротуризму, конференције, симпозијуми и др). Такође, формиране су и асоцијације које се баве организацијом и координацијом различитих делатности у области сеоског туризма, уведени бројни интернет портали који пружају кључне информације о услугама сеоског туризма у Русији.

Један од главних задатака законодавне процедуре, а у вези са подстицајима даљег развоја ове гране туризма, јесте и промоција културе као стратешког потенцијала Русије која би на јединствен и препознатљив начин представила спој разноврсности језика и традиције током историје као нови културни бренд ове земље.

Будући да су Руси као туристи искусни и захтевни и да одласком на одмор у ру-

ско село очекују висок ниво услуге и комфора који може да се пореди са најбољим примерима међународне праксе, обезбеђење квалитетне услуге треба да представља приоритет у развоју агротуризма. Уколико ови услови не буду испуњени, агротуризам би морао да се преорјентисе на најнижу ценовну категорију. Због тога је приликом израде пројеката и концепција развоја агротуризма у Руској Федерацији посебна пажња посвећена високом степену обуке запослених који раде у овој грани туризма, што подразумева обавезну праксу у успешним домаћим и иностраним центрима сеоског туризма. Све то са циљем остваривања годишњих прихода од руралног туризма у износу од 50 милијарди рубаља. С обзиром на специфичност пружања туристичких услуга у руралним подручјима, национална федерација је тематски поделила активности на три основна нивоа, федерални, регионални и локални.

На федералном нивоу то подразумева:

- оптимизацију постојеће нормативно-правне базе ради стварања услова за развој и функционисање агротуризма, с тим у вези разрада механизма субвенционисања и додела бесповратних средстава, коришћење земљишта ради изградње објеката сеоског туризма, као и систем еколошке сертификације прехранбених производа и друго;

- стварање и развој јединствене асоцијације носилаца понуде на тржишту агротуризма;

- обезбеђивање системског приступа образовању кадрова за рад у сеоском туризму, што укључује методичке и учебничке материјале, програме прквалификације и повишења квалификације, размене искустава и праксе. Посебна пажња треба да се посвети професионалној припреми младих и особа женског пола који у светској пракси чине персоналну основу за развој руралног туризма;

- оснивање федералног савета за развој сеоског туризма чији ће задатак бити да постане центар управе у вези са коор-

динацијом, изменом и контролом развоја агротуризма у Русији.

На, следећем, регионалном нивоу се, у оквиру овог концепта, предлаже спровођење следећег сета активности:

- разрада регионалних програма развоја сеоског туризма који морају да буду у складу са федералном концепцијом ;

- разрада и реализација планова за пласман потенцијала руралних региона, обезбеђивање средстава за финансирање тих планова;

- организација и одржавање туристичких манифестација на регионалном нивоу, концерти слични тематским догађајима;

- сарадња при повећању професионалних квалификација кадрова који раде у овој грани туризма;

- обезбеђивање система дистрибуирања информација о туристичким потенцијалима руралних подручја;

- уклањање административних баријера које могу да буду препрека за развој агротуризма, као и благовремено информисање предузетника о мерама државне подршке;

Последњи, локални ниво подразумева:

- обезбеђивање информација о социокултурним, природним и другим особеностима и могућностима региона, могућностима развоја анимације који могу бити искоришћени у циљу повећања привлачности за туристе;

- разрада и реализација, заједно са регионалним властима и приватним инвеститорима, конкретних манифестација усмерених на развој рекреационог потенцијала;

- обезбеђивање система за распрострањавање информација о могућностима у области сеоског туризма, туристичке организације, путокази, прегледне рекламе и друго.

Из постављених циљева и задатака се може закључити да реализација концепције развоја руралног, односно агротуризма у Руској федерацији укључује следећа три нивоа:

- федерални, на којем се обезбеђују законски, финансијски и кадровски услови, као и глобална информационо подршка;

- регионални који омогућава формирање агротуристичких структура

- локални ниво који пружа неопходну подршку конкретним предузетницима у области агротуризма, као и промовисању туристичке атрактивности локалног културно-историјског наслеђа.

Посебан значај у остваривању горепостављених циљева има удруживање и кооперација самих носилаца понуде у развоју руралног туризма.

Са становишта овог концепта, а у функцији подршке развоју руралног туризма, могу се издвојити три основна сегмента туриста, а то су: рурални, авантуристички и руралноавантуристички. Први сегмент, „рурални туриста“ требало би да чине туристи који долазе из великих градова са жељом да свој годишњи одмор проведу са децом или старијим родитељима. Они имају високе захтеве у вези са квалитетом смештаја и сигурношћу током боравка, али зато не постављају превисоке критеријуме у погледу културно-забавних садржаја и попуњених гастрономских услуга. Најважнија особеност је дужина боравка који може да потраје и до три месеца, али и пропорционално ниска цена услуга коју овај сегмент очекује. Због тога је посебно важно понудити специфичне садржаје попут дечјих летњих кампова, одмаралишта или центара за боравак старијих.

Други сегмент, авантуристи, посебно је заинтересован за авантуристичке активности у оквиру руралног подручја што подразумева организовање туристичких активности попут лова, риболова, вожње квадова, јахање, учествовање у локалним, традиционалним, манифестацијама, спортовима на води и сл. Организација и реализација ових и сличних авантуристичких активности подразумева како повезивање више различитих сеоских формација и укључивање

искусних организатора оваквих догађаја, тако и обезбеђивање неопходних, додатних, материјалних средстава. Туристи који користе сопствени превоз, смештај у приватним сеоским кућама и теже активном учествовању у активностима упознавања локалних туристичких потенцијала (боравак у близини локалитета који су под заштитом државе са активним уживањем у нетакнутој природи, упознавање „сеоског“ начина живота, културно-материјалних елемената руралног подручја, организованог начина боравка на сеоским газдинствима, понуде винских и гастрономских тура) чине трећи, рурално-авантуристички, сегмент.

Да би потребе ових сегмената за различитим активностима биле задовољене, у оквиру концепције развоја руралног туризма Руске Федерације потребно је обезбедити и одговарајуће механизме подршке, при чему се посебно издвајају следећи:

➤ додела стипендија за младе предузетнике у области развоја руралног туризма;

➤ обезбеђивање субвенција на кредите за потребе изградње или реконструкцију објеката у руралном подручју;

➤ надокнада дела капиталних трошкова у вези са изградњом инфраструктуре која се не односи на изградњу смештајних капацитета;

➤ обезбеђивање буџетских места на државним образовним институцијама за припрему стручних кадрова за потребе развоја руралног туризма.

Када је реч о основним етапама развоја руралног туризма у Руској Федерацији, посебно је важно да се укаже и на предложену динамику реализације свих планираних активности. Тако је планирано да прва фаза траје од 2016. до 2018. године када је требало да се формира база података за потребе развоја овог вида туризма. Ова етапа претпоставља оптимизацију законског оквира и регионалних програма развоја, као и подршку државе кроз системски приступ образовању

и едукацији потребних кадрова, развоју инфраструктуре, анализи досадашњих позитивних искустава и увођењу нових пилот пројеката за развој поступка признавања претходних искустава, знања и вештина стечених кроз обуке укључујући, поред осталог, и животно и радно искуство становника руралних подручја. У следећој фази која почиње 2019. и требало би да траје до 2025. године може се очекивати значајно повећање капацитета за развој руралног производа, као и броја ноћења која ће омогућити постизање очекиваних финансијских резултата. Због тога је овај период препознат као период органског раста и развоја руралног туризма. Постојање развијеног тржишта руралних производа је обележје последње фазе развоја која је планирана за период од 2025. до 2030. године. Тада би се, на основу стеченог искуства, могло очекивати предузимање одређених измена унутар постојећих механизма подршке државе развоју руралног туризма. Осим тога, у овој етапи се може очекивати и остваривање дугорочних ефеката развоја руралног туризма, као што су: финансијска стабилност предузетника у овој области, пораст животног стандарда и нивоа тражње, пораст препознатљивости производа руског села на домаћем и међународном туристичком тржишту. Истовремено се предвиђа и седмоструко увећање туристичких прихода остварених од развоја руралног туризма што значи пораст прихода на 50 милијарди рубаља годишње што даље отвара могућност увођења око 60.000 нових радних места у руралним подручјима. Очекује се и значајна, додатна, подршка државе у виду стипендија, субвенција, кредита у износу и до 15 милијарди рубаља за читав овај период.

Закључак

Досадашњи развој руралних облика туризма у Руској Федерацији бележи резултате који су у диспропорцији са потенцијалима. Стављајући у први план

развој других облика туризма, занемарен је развој туристичких активности па тако и туризма у руралном простору. Будући да се посебност ових простора огледа и у међусобној повезаности пољопривредне производње, презентације и производње традиционалних гастрономских и осталих производа потребно је одговарајућим механизмима подршке подстицати њихов развој.

Данас је тражња за руралним производом Руске Федерације у порасту. Због тога је било неопходно детектовати посебности предложене концепције развоја руралног туризма Руске Федерације, потврдити чињеницу да рурални простори све чешће привлаче туристе и да механизми руралног развоја треба да буду пажљиво осмишљени и ефикасно спроведени.

Овим радом је потврђено да горенаведена концепција треба да буде спроведена у складу са географском специфичношћу руских руралних подручја што значи да, у блиској будућности, рурална подручја која припадају административним териоторијама великох градова, могу да постану врло привлачна за развој руралног туризма. Сагледавање потенцијала ових територијалних целина и њихово укључивање у постојећи концепцијски оквир иде у прилог чињеници да простора за напредак у развоју руралног туризма у Руској Федерацији има.

Литература

Jafari J. (2000). *Encyclopaedia of Tourism*. London: Routledge.

Ružić, P. (2012) *Analiza posebnosti i percepcije ruralnog turizma Istre*, Poreč: Institut za poljoprivredu i turizam.

Бошковић, Т. (2012) Економски ефекти развоја туризма у руралним подручјима Србије. *Школа бизниса*, Vol (2), 29–34.

Волков, С. К. (2012) Сельский туризм в РФ. Экономика – предпринимательство в право, № 6 (17), 30–38. Доступно на:

<https://cyberleninka.ru/article/n/selskiy-turizm-v-rf-tendentsii-i-perspektivy-razvitiya/viewer>. [датум приступа страници: 30. 04. 2022.].

Вујовић, С. (2007) Агротуризам као подстицајни фактор економског развоја Војводине. *Тематски зборник*, Vol (36), 125–136.

Ђуровић, М. (2010) Координација промотивних активности у туризму на макро и микро нивоу. Магистарски рад, Београд: Економски факултет.

Зечевић, Б. (2002) *Информациона технологија у управљању маркетингом туристичке дестинације*. Докторска дисертација. Београд: Економски факултет.

Јелена, М.О.(2016) Законски и стратешки оквир унапређења туризма и агротуризма у Србији. *Агроекономика*, 45–69.

Копылова С. Л., Лебедева И. В. (2019) Проект программы развития сельского туризма в России до 2030 года. Москва: АНО АРСИ.

Международный независимый институт аграрной политики: *Концепция развития сельского туризма*. Доступно на: <https://xn--80aplem.xn--p1ai/rural-tourism/>. [датум приступа страници: 25. 04. 2022.].

Радовић, Г., Пејановић, Р., Његован З. Значај и улога интегрисаног туристичког производа у Републици Србији. *Економски видици*, Vol (17), 4,577–591.

Селаковић, Д.(2014) *Рурални туризам – између теорије и праксе*. Београд: Српско географско друштво.

Стефановић, В., Аземовић, Н. (2012) Одрживи развој туризма на примеру Владинске површи. *Школа бизниса*, Vol(1), 38–54.